

Bouwsteen ten behoeve van het Strategisch Plan Natura 2000

Soorten van de Vogelrichtlijn¹ voor zover betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden

A169 Steenloper² *Arenaria interpres*, niet-broedvogel **DEFINITIEF (4 november 2022)**

Deze bouwsteen richt zich op de Steenloper in de hoedanigheid van niet-broedvogel. Deze soort kent twee flyway-populaties die in Nederland gedurende de doortrek en winter verblijven. Een populatie met oorsprong Noordoost-Canada en Groenland die hier vooral in de winter zit en de Russisch-Fenno-Scandinavische populatie die hier doortrekt op weg naar zuidelijk Afrika. De Steenloper komt alleen voor in kustgebieden, met name in de Waddenzee en in de Delta. Steenlopers hebben een opportunistisch en dus veelzijdige voedselvoorkeur, maar hebben een voorkeur voor bepaalde mollusken zoals mossels. Als natuurlijk foerageerhabitat fungeren rotskusten, maar bij gebrek daaraan in Nederland gebruikt de soort strekdammen, havenhoofden, besteede dijken en mossel- en oesterbanken. In Nederland verblijft in de winter 3% van de flyway-populatie afkomstig uit NO Canada en Groenland en tijdens de doortrek in het najaar is 7% van de flyway-populatie uit de Scandinavische en Russische broedgebieden hier aanwezig.

I. Samenvatting

Landelijk doel³

Vigerende landelijke doel (zie doelendocument, ministerie van LNV 2006) <i>Uitbreiding omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie variërend van 3.500 - 4.500 vogels (seizoensgemiddelde⁴).</i>	3.500-4.500 vogels (seizoensgemiddelde)
Voorgestelde nieuwe landelijke doel 2030 (tussendoel) <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor een populatie van ten minste 5.500 vogels (seizoensgemiddelde), waarmee een verbeterde Staat van Instandhouding wordt gerealiseerd.</i>	5.500 vogels (seizoensgemiddelde)
Voorgestelde nieuwe landelijke doel 2050 <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor een populatie van ten minste 6.100 vogels (seizoensgemiddelde), waarmee een gunstige Staat van Instandhouding wordt gerealiseerd.</i>	6.100 vogels (seizoensgemiddelde)
Gunstige Referentiewaarde Populatie <i>Omvang populatie behorende bij de toestand waarin een populatie in ons land in een ecologisch 'gezonde' situatie verkeert (zie Vogel et al. 2021).</i>	6.100 vogels (seizoensgemiddelde)
Huidige populatieomvang <i>Gemiddeld aantal vogels in de periode 2014/15-2019/20 (seizoensgemiddelde).</i>	4.800 vogels (seizoensgemiddelde)

Hoewel de genoemde flyway-populaties door verschillen in de timing van de doortrek deels afzonderlijk zijn te monitoren is ervoor gekozen om aantallen te presenteren voor de populaties gezamenlijk. Het werken met landelijke doelen en regionale opgaves per ondersoort (of flyway-populatie) is in de praktijk waarschijnlijk complex en ook niet doelmatig omdat de populaties grotendeels dezelfde foerageergebieden- en hoogwaterrustplaatsen benutten.

¹Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB 2010, L 20), zoals laatstelijk gewijzigd bij verordening (EU) nr. 2019/1010 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 (PB 2019, L 170).

²Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000-gebieden relevant als niet-broedvogel.

³Het vigerende landelijke doel is niet zonder meer te vergelijken met het voorgestelde nieuwe landelijke doel. Bij het voorgestelde nieuwe landelijke doel is gebruik gemaakt van sinds 2006 beschikbaar gekomen nieuwe gegevens en informatie, correcties en voortschrijdend inzicht m.b.t. de in Nederland aanwezige vogelpopulaties (zie ook van Kleunen et al. 2017). Daarnaast zijn er verschillen in de systematiek om de landelijke doelen te bepalen (ministerie van LNV 2006, Vogel et al. 2021).

⁴De som van maandelijkse schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

Voorstel voor regionale opgave

Het aantal vogels per regio (provincies en rijkswateren) en de regionale opgaves voor 2030 en 2050 zijn in tabel 1 weergegeven. Voor de provincies is dit exclusief het aandeel rijkswateren. In deze bouwsteen zijn de rijkswateren gedefinieerd als het voortouwgebied⁵ van Rijkswaterstaat (RWS). Het voorgestelde landelijke doel voor 2030 en 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt bij de Steenloper verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie. Omdat er een aanvullende landelijke opgave is (landelijk doel voor 2030 en 2050 bedraagt resp. 5.500 en 6.100 vogels (seizoensgemiddelde) terwijl in de actuele situatie ca. 4.800 vogels aanwezig zijn), is er ook een regionale opgave om een veilig populatieniveau te bereiken. Voor het bepalen van het doel is geen rekening gehouden met de twee verschillende flyway-populaties die ons land gebruiken. De beide aandelen verschillen niet veel van elkaar, maar een nadere toedeling en onderscheid zou zinvol kunnen zijn omdat de populatietrends tussen beide Flyways verschillen. De Nearctische populatie neemt toe en de Palearctische af (van Roomen *et al.* 2022).

Tabel 1. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Steenloper als niet-broedvogel voor 2030 en 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2030	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	4.500	93%	stabiel	5.100	5.700
Noord-Holland	210	4%	onzeker	250	300
Zeeland	50	1%	stabiel	60	70
Zuid-Holland	40	1%	matige toename	50	60
Friesland	10	<1%	onzeker	10	10
Landelijk	4.800	100%	stabiel	5.500	6.100

Prioritering

Voor het bereiken van een gunstige Staat van Instandhouding dient beter te worden begrepen wat de redenen van achteruitgang zijn van de soort. Zo is onduidelijk wat de kwantitatieve effecten zijn van lokale ingrepen op potentiële foerageergebieden door kustversterkende maatregelen. Vraag is of hier verblijvende Steenlopers verhuizen naar naburige gebieden of uit Nederland verdwijnen. Tevens is onderzoek nodig naar de relatie tussen de hier waargenomen overwinterende aantallen en doortrekkende aantallen en het lot van de herkomstpopulaties gedurende de broedtijd. Tevens dienen we meer te weten over welke maatregelen we kunnen nemen die effectief het aantal in Nederland verblijvende Steenlopers kunnen bevorderen.

⁵Natura 2000-gebied waar RWS of een provincie voortouwnemer is. De rol van voortouwnemer is vooral die van eerst verantwoordelijke bij het opstellen van het beheerplan.

II. Inhoudelijke onderbouwing van de bouwsteen

1. Staat van Instandhouding (SvI)

De huidige SvI van de Steenloper als niet-broedvogel wordt als ‘matig ongunstig’ beoordeeld:

Verspreidingsgebied	matig ongunstig
Populatie	matig ongunstig
Leefgebied	matig ongunstig
Toekomstperspectief	matig ongunstig
Staat van Instandhouding	matig ongunstig

De SvI voor de Steenloper is ‘matig ongunstig’ beoordeeld. De populatie bevindt zich duidelijk onder de stand rond 1980, dus ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (*Directive Value*; zie box 1, figuur 1, tabel 2). De verspreiding is ook enigszins afgenomen op basis van een vergelijking van de atlasverspreiding in de tachtiger jaren met recent, zeker in het zuidwesten (Deltagebied; van Brederode 2018). Opmerkelijk genoeg is er geen significante populatietrend aanwezig over de laatste 40 jaar, kennelijk omdat de stand nogal fluctueert. Dit zou deels samen kunnen hangen met een middeling van twee flyway-populaties die in populatietrend verschillen, de Nearctische populatie afkomstig uit Noordoost-Canada en Groenland die hier overwintert neemt op de schaal van de Flyway toe en de Palearctische populatie (Noord-Europa) die hier doortrekt, neemt af (van Roomen *et al.* 2022). In het doelendocument (ministerie van LNV 2006) werd de SvI van Steenloper als niet-broedvogel als ‘zeer ongunstig’ beoordeeld (populatie ‘zeer ongunstig’, leefgebied en toekomst ‘matig ongunstig’, verspreidingsgebied ‘gunstig’). In 2016 werd de soort als ‘matig ongunstig’ ingeschat (Foppen *et al.* 2016).

Box 1. Generieke uitleg referentiewaarde

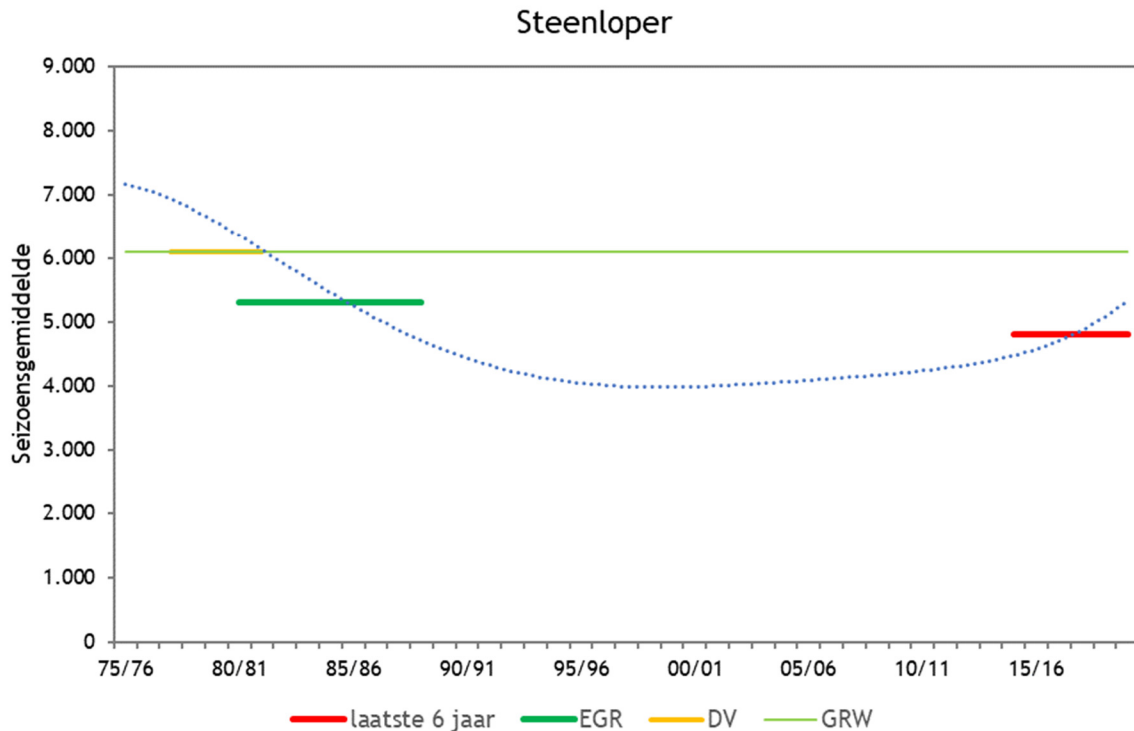
De populatietrend is in belangrijke mate sturend bij het vaststellen van de SvI. Daarnaast dient aan een Gunstige Referentiewaarde te worden getoetst:

- De *Gunstige Referentiewaarde* (GRW) (ofwel *Favourable Reference Value* -FRV-) schetst de gezonde ecologische toestand van de soort. Daarbij geldt als beginsel de situatie rond 1980. Dat is het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn in 1980, de *Directive Value* (DV). Een afname na inwerkingtreding strookt niet met de bedoeling van de Vogelrichtlijn.
- Indien de situatie rond 1980 aantoonbaar niet gunstig was (bijvoorbeeld na een grote afname of als de soort daarna een herstel liet zien), dan wordt gekeken naar een *Ecologische Gunstige Referentie* (EGR). In een groot aantal gevallen zijn dat voor broedvogels de jaren vijftig zoals ook vastgesteld als referentie voor de Rode Lijst. In andere gevallen (bijvoorbeeld na een herstel) kan dit echter ook ná 1980 zijn.
- In het geval de EGR op 1950 wordt gesteld dan wordt de GRW bepaald op 90% van de toenmalige populatiestand, waarmee o.a. rekening wordt gehouden met natuurlijke fluctuaties rond deze stand; doorgaans is pas bij een afname van meer dan 10% over een lange-termijn (30 jaar) sprake van een significante afname.
- Bij onomkeerbare omstandigheden, kan de GRW naar beneden worden bijgesteld. Daarvan is bijvoorbeeld sprake bij soorten van boerenland; sinds 1960 is hier sprake van 16% afname door bebouwing.
- In sommige gevallen zijn zowel de EGR als de DV niet goed bruikbaar, bijvoorbeeld als de EGR niet kan worden bepaald, omdat er geen stabiele gunstige periode te definiëren is, omdat de populatie zich rond 1980 in een dalperiode bevond, of omdat een soort zich recent gevestigd heeft. Dan wordt teruggevallen op een duurzaamheidsnorm (alleen broedvogels) of het gemiddelde over de laatste zes jaar (nieuwe soorten). De duurzaamheidsnorm is een waarde waaronder de soort niet meer duurzaam in Nederland kan voortbestaan.

Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar Vogel *et al.* (2021).

Tabel 2. Informatie over de populatieomvang- en ontwikkelingen die betrokken is bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding (SvI).

Aspecten kerngetallen SvI	Periode	Conclusie/output
Huidige populatieomvang	2014/15-2019/20	4.800 vogels (seizoensgemiddelde)
Beoordeling korte termijntrend	2008/09-2019/20	stabiel
Beoordeling lange termijntrend	1980/81-2019/20	stabiel
Gunstige Referentiewaarde Populatie	DV	6.100 vogels (seizoensgemiddelde)

Figuur 1. Overzicht van de waarden waarmee de ‘Gunstige Referentiewaarde (GRW)’ voor de populatie van de Steenloper als niet-broedvogel is bepaald. Weergegeven zijn de Ecologische Gunstige Referentie (groen, EGR), de periode rond 1980, bij de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (geel, DV = Directive Value), de huidige populatieomvang (rood) en de GRW (lichtgroen). De blauwe stippellijn geeft de aantalsontwikkeling (aantal vogels) weer van 1975/76-2019/20. Voor een verdere toelichting over de methodiek wordt verwezen naar Vogel et al. (2021).

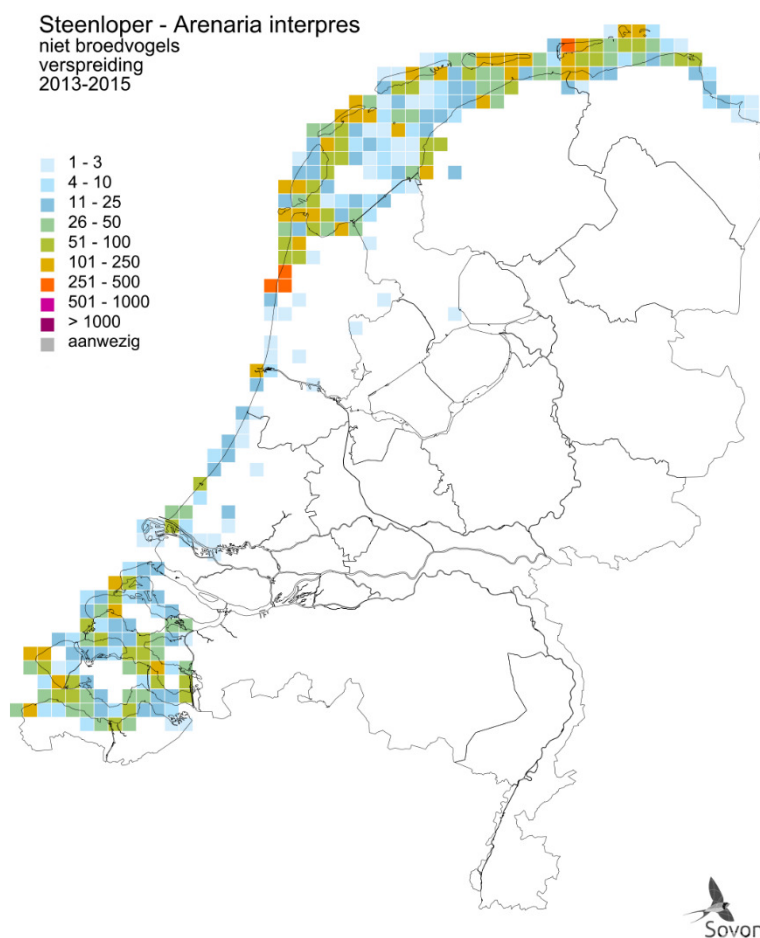
2. Landelijke opgave bij een gunstige Staat van Instandhouding (GSvI)

De populatieomvang overeenkomstig de GSvI bedraagt 6.100 vogels (seizoensgemiddelde). Afgezet tegen het huidige aantal van 4.800 vogels (seizoensgemiddelde) betekent dit een benodigde toename van 25% om een GSvI te bereiken.

III. Haalbaarheid

1. Beoordeling landelijke opgave

De Steenloper overwintert langs de kust en in de Waddenzee en Delta. De soort is sinds 1975 afgenomen, maar lijkt de laatste decennia stabiel (figuur 1). Met name in de Delta zijn de aantallen stukken lager dan voorheen (figuur 2). In de (oostelijke) Waddenzee houdt de soort beter stand. Dat is ook terug te zien in de verspreidingsverandering waarbij vooral afnames zichtbaar zijn in de Grevelingen en Westerschelde (van Brederode 2018). De referentieperiode is de stand rond 1980, het tijdstip dat de Vogelrichtlijn van kracht werd. De aantallen kunnen van jaar op jaar nogal schommelen zodat het lastig is om een significante trend waar te nemen over korte tijdsduur. Recent benaderen de aantallen in sommige jaren de referentiewaarde nog steeds, hetgeen mogelijk aangeeft dat de omstandigheden in de leefgebieden in Nederland nog steeds gunstig kunnen zijn.

Figuur 2. Verspreiding van de Steenloper als niet-broedvogel in de periode 2013-2015. Per atlasblok van 5x5 km is er een schatting van het aantal vogels gegeven (Sovon 2018).

2. Knelpunten en maatregelen

Knelpunten

In tabel 3 zijn de belangrijkste knelpunten genoemd, waarbij met name de klimaat en zeespiegelstijging, de visserij en ontwikkelingen in het buitenland sturend zijn terwijl lokaal het verlies van foerageergebied van belang is.

Tabel 3. Drukfactoren die een GSvl van de Steenloper als niet-broedvogel in de weg staan. De sterkte van het negatieve effect (impact) is uitgedrukt in hoog (H), matig (M) en laag (L). Tevens is beoordeeld in hoeverre het knelpunt (op termijn) oplosbaar is.

Subcode	Drukfactor	Impact?	Oplosbaar?	Grote regionale verschillen?
FA1	Vermesting (bodem, water), incl. N-depositie (NOx en NH3)	n.v.t.	n.v.t.	-
FA11	Klimaat en zeespiegelstijging	H	nee	nee
FD7	Verlies van leefgebied door inrichtingsprojecten (bebouwing, wegenbouw etc.)	M	ja	ja
FT3	Water- en kustbeheer (schonen, baggeren, kustsuppletie)	M	ja	ja
FT4	Visserij (onttrekking, bodemvernietiging)	H	ja	nee
XX	Ontwikkelingen in buitenland	H	nee	nee

- *Klimaat en bodemdaling/zeespiegelstijging*: een stijging van de zeespiegel als gevolg van klimaatverandering in combinatie van bodemdaling door gaswinning kan lokaal leiden tot verlies aan leefgebied (Austin & Rehfishch 2003, Foppen *et al.* 2016, van Brederode 2018).

- *Verlies aan leefgebied*: lokaal is foerageergebied verdwenen door urbanisatie (Bos *et al.* 2012).
- *Water en kustbeheer*: lokaal is foerageergebied verdwenen door zandsuppleties en kustversterking (van Brederode 2008). Bij de Hondsbossche zeekering verdwenen hierdoor de mosselpakketten.
- *Visserij*: ondanks zijn opportunisme lijkt de Steenloper in de Waddenzee te lijden hebben gehad van het verdwijnen van mosselbanken door overbevissing (Cremer & Smit 2009). De afname van de soort in de Waddenzee in de tweede helft van de jaren negentig, gevolgd door herstel, weerspiegelt het verdwijnen en deels terugkeren van mosselbanken.
- *Ontwikkelingen in het buitenland*: de in Nederland aangetroffen Steenlopers komen van twee flyway-herkomstgebieden. Een deel hiervan overwintert in Zuid-Afrika, een ander deel in West-Europa, waaronder Nederland (herkomst Noordoost-Canada en Groenland). Door klimaatverandering zijn de overwinteringsarealen van veel steltlopers onderhevig aan veranderingen/verschuivingen. Dit lijkt ook op te treden bij de Steenloper (Maclean *et al.* 2008, van Brederode 2018).

Beheer en herstel-/verbetermaatregelen

- Sleutel voor het realiseren van voldoende leefgebied voor overwinterende Steenlopers is voldoende (bereikbaar) voedsel, met name mosselen. Het herstel van mosselbanken zoals voorzien in de Waddenzee (ministerie van LNV 2016) zal daarom positieve effecten hebben op de Steenloper.
- Daarnaast dienen goede foerageergebieden langs de gehele kust ontzien te worden van negatieve ontwikkelingen zodat er geen foerageergebied verdwijnt. Het betreft grootschalige ingrepen zoals kustversterking en havenontwikkelingen.

Regionale verschillen

Zoals aangegeven spelen enige drukfactoren met name regionaal/lokaal. Het grootste deel van de Steenlopers verblijft in de Waddenzee, zodat ontwikkelingen daar de meeste impact hebben. Sowieso is in het overgrote deel van de gebieden RWS het bevoegd gezag en in die zin verantwoordelijk.

Relevante ontwikkelingen op het vlak van beleid en beheer

Relevant en taakstellend voor de Waddenzee, Delta en Kustwateren zijn de Derde Nota Waddenzee en het Deltaprogramma, evenals het programma 'Naar een Rijke Waddenzee'. De plannen zijn weinig specifiek voor de Steenloper, maar de soort zal meeprofiteren van de plannen voor herstel van platte oester- en mosselbanken in de Waddenzee (ministerie van LNV 2016).

Ontwikkelingen op biogeografische schaal

De Steenloper is op Europees niveau gecategoriseerd als een soort van 'Least Concern' in de IUCN Rode Lijst (BirdLife International 2021) en laat een stabiele Europese trend zien. In Nederland komt 2-3% van de geschatte flyway-populatie voor. Alhoewel de populatie als geheel niet onder druk staat zijn er in de Baltische regio en in Finland duidelijke afnames te zien, dit als gevolg van waarschijnlijk een toename van de predatiedruk (Keller *et al.* 2020). Voor de grote Zweedse en Noorse populaties is het beeld niet eenduidig. Als geheel is er bij de Nearctische flyway-populatie sprake van toename en bij de Palearctische flyway-populatie van een afname. Dat betekent wel dat de trend van de Nederlandse overwinteraars (dalend) in contrast is met de trend in de herkomstgebieden (nearctisch) hetgeen kan duiden op verschuiving binnen de populatie of een afname in de (lokale) kwaliteit van de Nederlandse overwinteringsgebieden.

Kennisleemtes

Onduidelijk is de rol die eventuele populatieveranderingen in de broedgebieden spelen bij de aantallen die jaarlijks in Nederland worden waargenomen. Ook weten we weinig over de belangrijkste redenen waarom de soort is afgenomen in bepaalde gebieden, zoals in de Westerschelde en de Grevelingen. Een beter beeld van het wel en wee van deze soort is mogelijk indien we de twee in ons land voorkomende ondersoorten weten te scheiden en aparte trends (en eventueel SvI) bepalen voor de winter- en doortrekperiode.

Beoordeling haalbaarheid populatieomvang in 2030 en 2050

Op dit moment bevindt de Steenloper zich als niet-broedvogel in een matig ongunstige SvI. In samenhang met de stabiele korte termijntrend en eventuele verbeteringen van de leefgebied omstandigheden kan een herstel tot een Gunstige Referentiewaarde (GRW) voor de populatie van 6.100 vogels (seizoensgemiddelde) als haalbaar worden beoordeeld voor in 2050, maar nog niet in 2030.

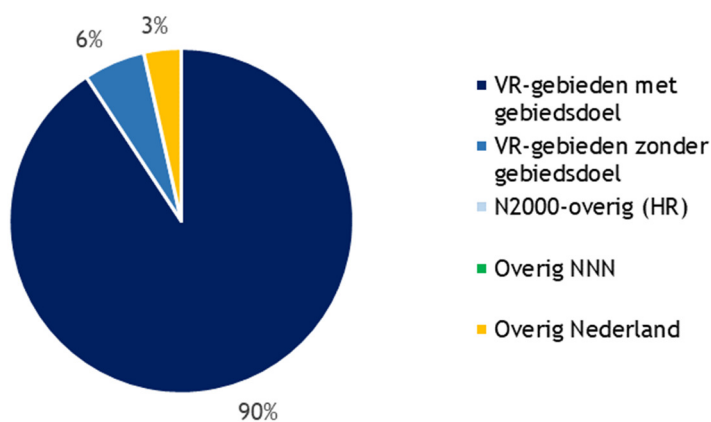
3. Advies landelijk doel en tussendoelen

De populatieomvang bij een GSvI bedraagt 6.100 vogels (seizoensgemiddelde). De populatieomvang van 4.800 vogels (seizoensgemiddelde) die momenteel in Nederland aanwezig is, ligt hier onder. De korte termijntrend is stabiel en het toekomstperspectief is als ‘matig gunstig’ beoordeeld. Het advies is daarom om het landelijke doel voor 2030 op 5.500 en 2050 op 6.100 vogels (seizoensgemiddelde) te stellen, zodat dit in 2050 overeenkomt met de omvang waarbij de soort een GSvI in ons land heeft.

IV. Regionale opgave

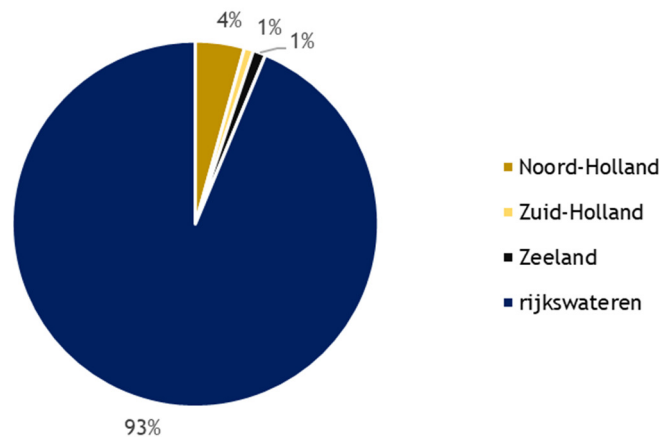
1. Actueel voorkomen

In de afgelopen zes seizoenen verbleef 90% van de bij ons overwinterende Steenlopers in vogelrichtlijngebieden met gebiedsdoel (figuur 3). Ruim 6% verbleef in vogelrichtlijngebieden zonder gebiedsdoel en een klein aandeel in ‘overig Nederland’ (3%) en in overig Natuurnetwerk Nederland (NNN; <1%, niet weergegeven in figuur 3).

Figuur 3. Aanwezigheid in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20, op basis van seizoensgemiddelde) in onder de Vogelrichtlijn aangewezen Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor de **foerageerfunctie** voor de Steenloper als niet-broedvogel, de overige vogelrichtlijngebieden, overige Natura 2000-gebieden (habitatrichtlijngebieden), overig Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig Nederland (buiten N2000/NNN).

In figuur 4 wordt de verdeling gepresenteerd over de provincies en de rijkswateren. Het provincie-aandeel is exclusief rijkswateren, de aantallen in het rivierengebied worden wel aan de provincies toegekend. Voor deze indeling is gekozen omdat provincies en RWS (rijkswateren) de voortouwnemers voor de beheerplannen zijn. Bijna alle in ons land verblijvende Steenlopers zijn te vinden in de zoute rijkswateren en bevinden zich in Natura 2000-gebieden, met de grootste aantallen in de Waddenzee (figuur 3, figuur 4, tabel 4). In dit belangrijke gebied bevinden zich de aantallen boven het instandhoudingsdoel. Dat geldt voor alle gebieden met uitzondering van de Westerschelde en de Grevelingen. Regio's waar de soort ontbreekt (of met minder dan 1%) zijn niet opgenomen in figuur 4.

Figuur 4. Aanwezigheid van de Steenloper als niet-broedvogel in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20) per provincie (exclusief rijkswateren) en in de rijkswateren. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS.

Tabel 4. De belangrijkste gebieden voor de Steenloper als niet-broedvogel in de winterseizoenen 2014/15-2019/20. Het procentueel aandeel in de Nederlandse winterpopulatie is indicatief weergegeven (afgezet tegen landelijk seizoensgemiddelde). Functie(s) van het gebied: f (foerageren), s (slapen). Type berekening (waarde): g = seizoensgemiddelde. VR* = (mede) onder de Vogelrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied met een instandhoudingsdoel voor de Steenloper als niet-broedvogel, HR = in het kader van de Habitatrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied (indien >5%), NNN = Natuurnetwerk Nederland (indien >5%), overig = overig Nederland, rw = rijkswateren (voortouwnemer RWS), IHD = huidig instandhoudingsdoel, - = geen IHD.

Gebied	Status	Regio	Functie (waarde)	Huidige populatie	Aandeel in NL	IHD (vogels)
Waddenzee	VR*/HR	rw	f,s (g)	3.135	65%	2.300-3.000
Oosterschelde	VR*/HR	rw	f,s (g)	825	17%	580
Noordzeekustzone	VR*/HR	rw	f,s (g)	199	4%	160
Westerschelde & Saefthinge	VR*/HR	rw	f,s (g)	185	4%	230
Voordelta	VR*/HR	rw	f,s (g)	152	3%	70
Hollandse Kust	NNN/overig	rw	f,s (g)	88	2%	-
Grevelingen	VR*/HR	rw	f,s (g)	25	1%	30

2. Advies voor regionale opgave voor 2030 en 2050

Het voorgestelde landelijke doel voor 2030 en 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie, tenzij er redenen zijn om daar gemotiveerd van af te wijken. Dat kan door verschillen in regionale trends (makkelijker te realiseren in regio's waar de soort het beter doet), verschil in areaal potentieel leefgebied en/of de nabijheid van bronpopulaties voor herstel. Bij de Steenloper is er geen reden om af te wijken van de verdeling op basis van het huidige regioaandeel in het landelijke totaal. Omdat er een aanvullende landelijke opgave is (landelijk doel in 2030 en 2050 resp. 5.500 en 6.100 vogels (seizoensgemiddelde) terwijl de actuele landelijke populatie ca. 4.800 vogels bedraagt), is er ook een regionale opgave om een veilig populatieniveau te bereiken (tabel 5). Voor de grootste opgave die in de zoute rijkswateren is gelegen zou de focus kunnen liggen op verbeteringen in de Delta (Westerschelde, Grevelingen) zodat ook hier de aantallen overeenkomstig de instandhoudingsdoelen komen te liggen.

Tabel 5. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Steenloper als niet-broedvogel voor 2030 en 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2030	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	4.500	93%	stabiel	5.100	5.700
Noord-Holland	210	4%	onzeker	250	300
Zeeland	50	1%	stabiel	60	70
Zuid-Holland	40	1%	matige toename	50	60
Friesland	10	<1%	onzeker	10	10
Landelijk	4.800	100%	stabiel	5.500	6.100

V. Prioritering

Voor het bereiken van een GSvI dient beter te worden begrepen wat de redenen van achteruitgang zijn van de soort. Zo is onduidelijk wat de kwantitatieve effecten zijn van lokale ingrepen op potentiële foerageergebieden door kustversterkende maatregelen. Vraag is of hier verblijvende Steenlopers verhuizen naar naburige gebieden of uit Nederland verdwijnen. Tevens is onderzoek nodig naar de relatie tussen de hier waargenomen overwinterende aantallen en doortrekkende aantallen en het lot van de herkomstpopulaties gedurende de broedtijd. Daarvoor is het nodig dat we beide flyway-populaties apart beschouwen door naar afzonderlijke trends te kijken.

Literatuur

- AUSTIN G.E. & REHFISH M.M. 2003. The likely impact of sea level rise on waders (Charadrii) wintering on estuaries. *Journal for Nature Conservation* 11: 43-58.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL. 2021. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- BOS D., BÜTTGER H., ESSELINK P., JAGER Z., DE JONGE V., KRUCKENBERG H., VAN MAREN B. & SCHUCHARDT B. 2012. De ecologische toestand van het Eems-estuarium en mogelijkheden voor herstel. A&W-rapport 1759. Programma Naar Een Rijke Waddenzee, Altenburg & Wymenga, Leeuwarden/Veenwouden.
- VAN BREDERODE N. 2008. De Hondsbossche Zeewering een bedreigd bolwerk voor Steenlopers. *Limosa* 81: 62-67.
- VAN BREDERODE N. 2018. Steenloper *Arenaria interpres*. Pp. 272-272 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- CREMER J.S.M., & SMIT C.J. 2009. Het dieet van de Steenloper *Arenaria interpres*: een literatuuroverzicht. Rapport C141/09. IMARES Wageningen UR, Texel.
- FOPPEN R., VAN ROOMEN M., VAN DEN BREMER L. & NOORDHUIS R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- KELLER V., HERRANDO S., VOŘÍŠEK P., FRANCH M., KIPSON M., MILANESI P., MARTÍ D., ANTON M., KLVAŇOVÁ A., KALYAKIN M. V., BAUER H.-G. & FOPPEN R. P. B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- VAN KLEUNEN A., VAN ROOMEN M., JANSSEN J.A.M., KUITERS A.T., VAN WINDEN E., BOELE A., SCHMIDT A.M. & VAN VREESWIJK T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.

- MACLEAN I.M.D., AUSTIN G.E., REHFISCH M.M., BLEW J., CROWE O., DELANY S., DEVOS K., DECEUNINCK B., GÜNTHER K., LAURSEN K., VAN ROOMEN M. & WAHL J. 2008. Climate change causes rapid changes in the distribution and site abundance of birds in winter. *Global Change Biology* 14: 2489-2500.
- MINISTERIE VAN LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- MINISTERIE VAN LNV. 2016. Natura 2000-beheerplan Waddenzee Periode 2016-2022.
- VAN ROOMEN M., CITEGETSE G., CROWE O., DODMAN T., HAGEMELJER W., MEISE K. & SCHEKKERMAN H. (EDS.). 2022. East Atlantic Flyway Assessment 2020. The status of coastal waterbird populations and their sites. Wadden Sea Flyway Initiative p/a CWSS, Wilhelmshaven, Germany, Wetlands International, Wageningen, The Netherlands, BirdLife International, Cambridge, United Kingdom.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogel, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- VOGEL R.L., FOPPEN R, VAN KLEUNEN A., VAN ROOMEN M. & VAN TURNHOUT C.A.M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.